

УДК: 339.737

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ У ТРАНСКОРДОННОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ

Литвин О. Є.

Кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту та маркетингу Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі.

Анотація. У статті розглянуто особливості впливу інтернаціоналізації національної валюти, зокрема: російського рубля та китайського юаня на транскордонне співробітництво у контексті глобальної інтеграції; перспективи їх використання в якості розрахункових та резервних валют та посилення геополітичних позицій РФ і КНР на світовій арені.

Світ стрімко рухається до багатополарності. В умовах посиленої нестабільності американської валюти, доларове ціноутворення в багатьох країнах викликає серйозні побоювання. Незважаючи на механізм «кількісного пом'якшення» – державної допомоги банкам («bail-out»), а також використання стратегії спасіння банків за допомогою кредиторів та вкладників («bail-in»), страх фондового обвалу залишається. Виробники нафти та нафтопродуктів в країнах Близького Сходу та СНД зацікавлені в утворенні нового нафтового ринку, на якому котирування буде здійснюватися в євро, рублях та юанях. Уряд РФ у жовтні 2013 р. запропонував створити ЗАТ Санкт-Петербурзьку міжнародну товарно-сировинну біржу, на якій угоди підписувалися би із використанням регіональних валют.

Будуючи АЕС по всьому світу та отримуючи квоти на міжрегіональні закупівлі електроенергії, Росія може створити глобальну систему рубля, основу на міжнародних потоках електроенергії та газу. Створення у Москві міжнародного фінансового центру позитивно вплинуло би на імідж рубля та його значимість у світі. Інтернаціоналізація китайського юаня за останні роки також є досить актуальною в зв'язку з постійним зростанням впливу КНР на розвиток економік країн АТР та світової економіки у цілому. Економічні досягнення Китаю закономірно поставили запитання про можливість перетворення юаня у міжнародну валюту, яка мала би велику вагу в обслуговуванні зовнішньоторговельних контрактів та інвестиційних зв'язків країни, обороту глобальних та фінансових ринків.

Ключові слова: інтернаціоналізація, національна валюта, російський рубль, китайський юань, транскордонне співробітництво.

Постановка проблеми. Перспективи реалізації глобального проекту інтернаціоналізації російського рубля та китайського юаня роблять їх надзвичайно важливими для торгово-економічного співробітництва країн СНД та АТР. Водночас, посилення впливу інтернаціоналізації цих валют на транскордонне співробітництво буде сприяти їх використанню в якості розрахункових та резервних валют та посиленню геополітичних позицій РФ та КНР на світовій арені. Участь рубля та юаню у глобальній валютній інтеграції є надзвичайно актуальною, оскільки це стимулює технологічне оновлення національного виробництва, збільшує інвестиції та надходження валютних коштів в економіку країн.

Мета статті – проаналізувати вплив інтернаціоналізації російського рубля та китайського юаня на транскордонне співробітництво у контексті глобальної інтеграції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значним внеском у розробку питання інтернаціоналізації національної валюти є наукові дослідження багатьох вчених-економістів. Різні аспекти цих питань були висвітлені у працях російських та українських дослідників, зокрема: І. Стрелкової, Л. Красавіної, К. Кузнєцової, В. Андрієвої, В. Кондратової, А. Харитонової, Т. Шемет тощо. Поряд з цим, назріла потреба подальшого аналізу й опрацювання досліджень у контексті впливу інтернаціоналізації російського рубля та китайського юаня на транскордонне співробітництво у контексті глобальної інтеграції та їх використання в якості розрахункових та резервних валют.

Основні результати дослідження. Інтернаціоналізація національної валюти – це процес, в якому дана валюта починає виконувати функції посередника, засобу вартості й заощаджень у міжнародній торгівлі та потоках капіталу, надаючи державі багатосторонні вигоди. Ступінь інтернаціоналізації національної валюти відображає сукупну міць держави і є належним доказом її економічного впливу на світовій арені. Інтернаціоналізація національних валют в умовах глобалізації залежить від розміру ВВП країни, ступеню участі у міжнародній торгівлі, високорозвинених та високоліквідних фінансових ринків, відкритості економіки, відсутності обмежень на валютні операції, низької інфляції, високого потенціалу економічного росту тощо. Інтернаціоналізація не виключає навіть принципової економічної відокремленості окремих країн та регіонів.

Концепція міжнародного використання валют сформувалася у 1980-х рр. у період бурхливої лібералізації руху капіталу на фоні поглиблення процесів інтернаціоналізації. Функціональний підхід до вивчення феномену міжнародного використання валют, застосований Б. Коеном (1971 р.) та П. Кругманом (1984 р.), чітко розмежовує сфери використання валюти на внутрішню та зовнішню. Відповідно до функціонального підходу, міжнародне використання валют – це виконання валютою функцій грошей – масштабу цін, засобів накопичення на зовнішніх ринках паралельно з внутрішнім ринком.

В економічній літературі виокремлюють різні фактори інтернаціоналізації використання національних валют в якості світових. По-перше, макроекономічні фактори, які передбачають: місце країни-емітента у світовому ВВП, виробництво, торгівлю, експорт капіталу, міжнародну конкурентоспроможність, відносну стабільність валютного курсу та низький темп інфляції. По-друге, фактори зміцнення позицій світової валюти, тобто вільної її конвертованості, використання у світових офіційних валютних резервах інших країн, розвинений фінансовий ринок, ефективну грошово-кредитну та валютну політику у країні-емітенті. По-третє, фактори підтримки позицій світової валюти, які відповідають за стан бюджету країни-емітента, міжнародні резерви, державний та корпоративний борг, платіжний баланс, ринок праці та політичну стабільність.

Якщо перша група факторів в основному залежить від фундаментальних макроекономічних показників, які вказують на значущий масштаб економіки, що може забезпечити ліквідність валюти та захищеність економіки від кризових потрясінь. Друга група фокусується на розвитку всіх сегментів фінансового ринку та ефективності економічної політики в країні-емітенті. Третя група факторів характеризує сталість валюти на довгострокову перспективу і має особливе значення в умовах кризових потрясінь [1].

Еволюція будь-якої валюти проходить у три етапи: спочатку вона стає світовою торговельною валютою, потім – інвестиційною і, на кінець, – світовою резервною валютою, яка використовується різними країнами для міжнародних розрахунків. Перший етап вже успішно реалізується для російського рубля та китайського юаню. На сьогодні юань стає

більш вагомою валютою і його інтернаціоналізація прискорюється з кожним роком. За даними фінансової групи SWIFT, у 2013 р. юань став одним з 10 самих активних валют у міжнародній торгівлі, випередивши 22 інші валюти за три роки.

Так, Шанхайська ф'ючерсна біржа вирішила реалізувати ф'ючерсні контракти на нафту в юанях. Таке нововведення необхідне через те, що Китай – одна з небагатьох країн світу, яка є одночасно великим виробником, споживачем та імпортером нафти. У жовтні 2013 р. Китай випередив США і вийшов на перше місце в світі за обсягами імпорту нафти. Уряд Китаю сподівається, що новий ф'ючерсний контракт надалі буде користуватися популярністю не тільки у Китаї, але і в усьому Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

За даними Інституту міжнародної економіки ім. Петерсена, сім з десяти азійських країн прив'язали свої валюти до китайського юаню, у тому числі: Південна Корея, Індонезія, Малайзія, Сінгапур і Таїланд, створивши у Східній Азії «Блок юаню». Австралія, займаючи 12 місце серед провідних економік світу, приєдналась до цього списку країн, теж відмовившись у двосторонній торгівлі з Китаєм від долара. Це спонукало успішне просування національної валюти Китаю до інтернаціоналізації.

У 2012 р. деномінована торгівля в юанях становила 10% від загального обсягу зовнішньої торгівлі Китаю порівняно з нульовим показником у 2010 р. За оцінками агентства Bloomberg, в наступні три роки, цей показник збільшиться у три рази і становитиме 6,5 трлн. юанів (1,03 трлн. дол. США). За прогнозами Group PLC Королівського банку Шотландії, у 2015 р. юань стане повністю конвертованою валютою, а через 10 років досягне міжнародного статусу.

Ціни на нафту на світових товарних ринках змінюються різнопланово на фоні новин з Лівії та Китаю, який планує сплачувати за сировину у юанях. Зокрема, ф'ючерси легкої нафти марки WTI та ціни на нафтову суміш Brent протягом 2013 р. постійно коливалися. Поставки нафти в Лівії відбуваються у трьох портах – Ес-Сідер, Рас-Лануф і Зувейтіна. Закриття цих портів на деякий час позитивно впливає на нафту марки Brent, але в короткостроковій перспективі. У Лівії в 2010 р. видобувалося в середньому 1,55 млн. барелів на день і планувалося збільшити видобуток до 2 млн. барелів на день за рахунок збільшення розвідкових площ. Але у 2013 р. видобуток нафти впав на 210 тис. барелів на день, найнижчого рівня з 2011 р. Наразі Лівія експортує близько 110 тис. барелів на день [2]. За інформацією HSBC – одного з найбільших конгломератів у світі, індекс ділової активності в промисловому секторі країни в кінці 2013 р. знизився до 50,5 пункту, тоді як аналітики прогнозували його на рівні 50,9 пункту.

З 2012 р. уряд Китаю почав офіційно сплачувати за нафту в Ірані в юанях. Такі операції проводилися раніше, але через банки Росії, оскільки великі банки Китаю могли потрапити під санкції країн ЄС та США. У січні 2014 р. західні країни послабили санкції стосовно Ірану в обмін на обмеження робіт за ядерною програмою. За попередніми домовленостями, експорт нафти з Ірану не має перевищувати одного мільйону барелів на добу протягом шести місяців до 20 червня 2014 р. [3]. На сьогодні Китай разом з Індією імпортують з Ірану 1 млн. барелів нафти на день – близько 40% від усього нафтового експорту Ісламської Республіки. Як варіант, Індія була готова розраховуватися за іранську нафту навіть золотом або в японських енах, оскільки конвертованість індійських рупій досить низька. Альтернативні механізми оплати енергетичних ресурсів з Близького Сходу були запроваджені, щоб не порушувати західні санкції по відношенню до Тегерану.

Крім Південно-східної Азії, торгівля в юанях зростає і в інших регіонах світу. Національні валюти Індії, Чилі, Бразилії, Ізраїлю, ПАР, Туреччини та Росії постійно слідкують за юанем, у деяких випадках навіть тісніше, ніж за долларом. Варто зазначити, що уряд

Китаю має чіткий курс з створення валютних своп-ліній з країнами, які розвиваються, а також з партнерами, в основному з АТР. Серед основних партнерів за цими угодами є: Австралія, Нова Зеландія, Великобританія, Бразилія, Сінгапур, Гонконг, Таїланд, Аргентина, Малайзія та інші.

Європейський Центральний Банк у 2013 р. також підписав угоду, обсяг своп-лінії якої становить 45 млрд. євро на три роки. Співробітництво з країнами ЄС не обмежується лише своп-лініями. Так, Народний банк Китаю та Бундесбанк Німеччини домовилися про співпрацю з клірингу і розрахунках за платежами у юанях. Загальний обсяг своп-угод перевищував 20, а у січні 2014 р. він становив близько 4 трлн. юанів. Всього за чотири роки їх обсяг збільшився у 350 разів, що зміцнило роль юаню на міжнародній арені та зменшив залежність від долара [4]. Фактично підписання угоди з ЄЦБ – це великий крок до інтернаціоналізації юаню і вказує на необхідність диверсифікації міжнародної валютної системи.

На сьогодні уряди багатьох країн світу розмірковують з приводу диверсифікації в інші валюти, можливо навіть, у цифрові, щоб пом'якшити зростаючі витрати у доларах США. Якщо долар втратить свої позиції у якості світової резервної валюти, то наслідки і перехідний період для більшості країн буде тяжким. Коли всі країни почнуть відмовлятися від долара, ФРС втратить контроль і вся фінансова система вибухне. Тому ФРС постійно займається тим, що за допомогою валютного стимулювання, маніпулюючи вартістю облігацій, запобігає колапсу в короткостроковій перспективі, до того, коли цей процес розпочнеться.

Так, країни БРІКС мають намір створити Банк розвитку, який буде потенційним конкурентом МВФ, що вказує на те, що він створюється для діяльності в умовах «після доларового» світу. Валютні обсяги банку становитимуть \$50 млрд. Крім цього, країни БРІКС вже уклали угоду щодо внесків у пул валютних резервів. Частка Китаю становить \$41 млрд., Бразилії, Індії, Росії – \$18 млрд. та ПАР – \$5 млрд. [4]. Незважаючи на те, що за останні роки спостерігається відтік капіталів з країн БРІКС, який у більшості випадків є спекулятивний, та їх приплив у США, капітальні інвестиції у цих країнах залишаються на місці. У свою чергу, спекулятивний капітал, залучений зростаючими ставками по «трежеріс» та вливанням грошей за програмами QE2 та QE3, не розвиває виробництво США і не створює нові робочі місця.

Створення Євразійського союзу з 1 січня 2015 р. може змусити остаточно піти долар з внутрішніх ринків країн пострадянського простору. За даними «Зюддойче Цайтунг», у 2010 р. урядом Російської Федерації вперше було запропоновано створити зону вільної торгівлі від Лісабону до Владивостоку, щоб мати спільний континентальний ринок та єдиний енергокомплекс в Європі. Це, в свою чергу, є прямою загрозою відмови від долара країнами Європи і використання євро та рубля як розрахункових валют.

У вересні 2012 р. на діловому форумі АТЕС Президентом РФ було заявлено, що російський рубль може бути використаний на перспективу як резервна валюта. Економіка АТЕС становить 55% глобального ВВП, майже половина обсягів світової торгівлі, 45% від усіх ПІІ у світі. Головним є те, що АТР, як макрорегіон, не зважаючи на труднощі у глобальній економіці, всі останні 20 років розвивається найшвидшими темпами. Отже, перехід в торгівлі на національні валюти дозволить прискорити цей процес і стане запорукою фінансової безпеки національних економік.

Однак, ФРС змушена друкувати долари, щоб фінансувати уряд США і обслуговувати деривативи, які пов'язані з боргом країни. Очікується, що обсяги доларів будуть зростати, а попит на них буде скорочуватися, що, в свою чергу, призведе до падіння ціни на долар

по відношенню до інших валют. Коли це трапиться, ФРС втратить контроль над ситуацією і фондовий ринок обвалиться. Як тільки долар втратить свою цінність, маніпуляції з цінами на золото та срібло закінчатся. Але інфляція буде імпортована через низьку ціну на долар на іноземних валютних ринках. Знаючи такий можливий сценарій, країнам вкрай необхідно розробити альтернативні механізми фінансової та торговельної безпеки.

У березні 2014 р. після приєднання АР Крим до Російської Федерації, країна зустрілася із застосуванням санкцій з боку США та ЄС, які були запроваджені проти банку «Росія», 17 підприємств та 48 росіян. В зв'язку з цим, уряд РФ оголосив про створення національної розрахунково-платіжної системи, можливу відмову від долара та перехід в інші валюти, також можливу націоналізацію бізнесу, Центрального банку та фінансової сфери, що створило би внутрішній механізм інвестицій та запуск національно орієнтованої економіки. Але санкції третього рівня по відношенню до РФ західні країни відразу не готові були застосувати, оскільки ці заходи, навпаки, зміцнили би економіку Росії, припинивши її фінансову залежність від США. Переорієнтація торгівлі газом РФ до Китаю та Південної Кореї стало би катастрофічним для європейських економік, особливо Франції, Німеччини та Польщі. Припинення торгівлі з РФ може призвести до різкого зменшення прибутків енергетичних компаній країн ЄС та підприємств інших галузей, падіння європейських фондових ринків на 15-20%, росту безробіття на 7% та падіння євро до паритету з долларом.

Вплив російського газу на країни ЄС достатньо великий. Частка «Газпрому» у загальному споживанні газу в Німеччині, Франції та Італії – близько 30% (57,3 млрд. куб. м). Ключові економіки Європи диверсифікують постачання палива і залежать від російських енергоносіїв лише на третину. Однак, частка російського газу в структурі імпорту палива країн Східної та Південної Європи – майже 100% (це Чехія, Словаччина, Болгарія, Литва, Латвія, Естонія, Білорусь та Україна); 70% – цей показник у Туреччині; 45% – у Греції та Угорщині.

Залежність країн ЄС від російської нафти ще більша, на відміну від газу. Країни Єврозони споживають 9,5 млн. барелей нафти і нафтопродуктів на день. Внутрішній дефіцит енергоносіїв країн ЄС – близько 98%, а загальний видобуток нафти у Європі покриває лише чверть потреб європейської економіки. В Європі нафту видобувають лише Норвегія (1,9 млн. барелей на день), Великобританія (0,9 млн. барелей на день) та інші країни (0,5 млн. барелей на день), хоча частка РФ до країн ЄС становить 5 млн. нафти барелей на день.

Зважаючи на можливі санкції до РФ, «Роснафта» 22 травня 2014 р. підписала з Китайською національною нафтогазовою компанією (CNPC) угоду про поставки нафти до Китаю, які передбачають їх збільшення, що розпочалися у 2013 р. Протягом 25 років «Роснафта» має намір поставити близько 360 млн. тонн нафти на суму \$270 млрд. Згідно з міждержавною угодою, від 29 квітня 2009 р. поставки мають проводитися за контрактами між «Роснафтою», «Транс нафтою» та CNPC протягом 20 років в обсязі 15 млн. тонн на рік. У свою чергу, Китайський банк розвитку надав кредити «Роснафті» й «Транснафті», \$15 та \$10 млрд. відповідно в обмін на забезпечення довгострокових поставок нафти до Китаю [5].

У січні 2014 р. Росія та Іран теж досягли суттєвого прогресу стосовно поставок нафти до 500 тис. барелів на добу в обмін на товари, включаючи метали та продукти харчування. Загальний обсяг угоди становить близько \$20 млрд. Вона буде реалізована у декілька етапів, перший транш якої становитиме \$6-8 млрд. Близько 300 тис. барелів на добу буде поставлятися через Каспійське море, а решта – через порт Бендер-Аббас, один з кращих

терміналів нафти в Ірані [6]. Вартість нафти за цією угодою буде нижчою, ніж на світовому ринку. Реалізація такого сценарію дозволить Ірану збільшити експорт енергоносіїв, незважаючи на санкції, а РФ робить суттєвий крок до відмови від долара при розрахунках за продану нафту та газ у національній валюті. З 2014 р. Росія та Індія також мають намір розширити енергетичну кооперацію, постачаючи російську сиру нафту до індійських нафтопереробних заводів.

За даними Фонду захисту демократії США, чим сильніше буде блокування міжнародних операцій російських банків, тим скоріше Росія перейде на розрахунки у рублях, юанях та золоті, тим самим завдавши нищівний удар по нафтодолару, спричинив крах Dow, і тим скоріше формалізується Євразійський союз, до якого приєднаються Китай та Індія. Тоді, США будуть вимушені використовувати платежі в будь-якій валюті, незважаючи на міжбанківську систему SWIFT. Країни ЄС зможуть перейти на розрахунки у євро, курс якого зросте, а вартість енергоносіїв впаде. Так, «Газпром» 11 квітня 2014 р. розглянув можливість розміщення облігацій у юанях. Отже, спостерігається нова тенденція – залучення коштів без використання резервної валюти, кошти, які забезпечені газом, або майбутніми грошовими потоками.

У жовтні 2013 р. у Південній Кореї відбувся 22-й Всесвітній енергетичний конгрес, на якому представники уряду РФ запропонували створити ЗАТ Санкт-Петербурзьку міжнародну товарно-сировинну біржу, на якій угоди підписувалися би із використанням регіональних валют. Російська спільнота дійшла до висновку, що існує необхідність у створенні більш ефективних питань інфраструктурно-договірному об'єднанню ринків із використанням своп-угод глобальних поставок [7], оскільки спотова складова ринку достатньо мала (15%), а в умовах газових контрактів варіюється від регіону до регіону.

Як відомо, на сьогодні єдиного світового ринку газу немає, він складається з декількох локальних ринків, основні з яких: США, Європа та Азія. Ціноутворення у США, де газ дешевший із-за сланцевої революції, в основному біржове. Європа із помірними цінами теж намагається розвинути ринок, що не подобається «Газпрому». Країни АТР, де попит на газ зростає швидкими темпами, мають мінімальну кількість спотових контрактів і лише починають координувати свою роботу з розвитку спотової торгівлі газом для вирівнювання цін. Створення Міжнародної товарно-сировинної біржі зможе залучити у роботу, перш за все, країни АТР, Росії та Ірану, що зашкодить інтересам нафтогазових компаній США, Саудівської Аравії та Катару.

Після відміни нафтового ембарго, Іран зможе підняти видобуток нафти до 4 млн. барелів на добу і повернути свою частку в глобальному ринку сировини. Повернення Ірану на енергетичні ринки зачіпає інтереси не стільки Росії, як Саудівської Аравії, яка всупереч рішенням ОПЕК забрала більшу частину іранських квот. Отже, Ер-Ріяд буде вимушений скоротити видобуток нафти на третину і поступитися своїми інтересами на ринку.

Уряд РФ розуміє, що для російських нафтових та газових компаній вигідніше контрахувати з Китаєм, Індією та Туреччиною у національній валюті, а не у доларах. Це також стосується керівництва резервами та інвестиційного співробітництва, тобто максимальної орієнтації на регіональні валюти та локальні фінансові системи. «Газпром», «Роснафта» та «Рособоронекспорт» у цілому експортують продукцію на \$230 млрд. на рік. Керівники компаній не проти вести експорт у рублях, але для цього їм потрібно, щоб уряд РФ надав відповідний механізм. Перехід торгівлі російським газом та нафтою у рублі стане поштовхом до розвитку банківського сектору РФ, експорту й імпорту та захистом від жорстких санкцій від західних країн [8].

За даними казначейства США, обсяг російських капіталовкладень в американські облігації падає. У серпні 2012 р. ця сума становила \$162,9 млрд., а у серпні 2013 р. вже –

\$136 млрд. При цьому, за даними Центрального банку РФ, міжнародні резерви за цей період зросли з \$510 млрд. до \$512 млрд. У свою чергу, 20 листопада 2013 р. Народний Банк Китаю вирішив, що закупівля іноземної валюти більше не відповідає інтересам КНР і припинив накопичення американського долара. За даними агентства Bloomberg, протягом 2004-2013 рр. золотовалютні резерви Китаю зросли на 721% і досягли 3,7 трлн. дол. На сьогодні Китай підписав угоди із 20 країнами світу про валютні свопи, тобто обмін національними грошовими одиницями для полегшення взаєморозрахунків без застосування долара США. Протягом 2010-2013 рр. обсяг угод по валютному свопу виріс у 350 разів, а у 2013 р. досяг 3,64 трлн. юанів.

Доларові валютні резерви Китаю – боргові розписки американського казначейства, які досить важко отоварити. КНР намагається це робити, направляючи частину своїх резервів у спеціальні (суверенні) фонди, які можуть розміщувати валюту не тільки у казначейські папери і на депозити банків, але й в акції і паї зарубіжних підприємств реального сектора економіки. Однак, США та інші західні країни намагаються перешкоджати таким інвестиціям, вводячи різні обмеження та заборони для інвестицій суверенних фондів під приводом «захисту національної безпеки». Водночас, частину своїх міжнародних валютних резервів Китай намагається конвертувати у золото, якого, за офіційними даними Народного Банку, – одна тисяча тон.

Чим більше у зовнішній торгівлі країни частка товарних груп, ціни яких номіновані в іноземній валюті, тим складніше процес інтернаціоналізації валюти країни. Порівняно з країнами БРІКС, у китайського юаня найбільш вигідне положення. У зовнішній торгівлі КНР частка товарних груп, ціни яких номіновані, як правило, у доларах США, відносно менше, порівняно з іншими країнами БРІКС, що свідчить про забезпечення політики торговельної безпеки Китаю.

За даним банку Standard Chartered, про диверсифікацію своїх вкладень задумалися більше 40 центробанків світу, збільшуючи частку юаня у своїх резервах, до того як він стане повністю конвертованим. Незважаючи на зменшення ролі США на світових товарних ринках в якості виробника та експортера товарів й послуг, долар як і раніше залишається основною валютою міжнародних і світових централізованих розрахунків та ринку капіталів. За даним МВФ, у 2000 р. 55% світових резервів було номіновано у доларах, а у 2013 р. – лише 33%, тобто спостерігається тенденція до спаду. Водночас, з 2003 р. розвинуті країни збільшили свої вкладення в інші валюти на 200%, а країни, що розвиваються – на 400%.

Популярність юаня серед центробанків пояснюється тим, що Китай заохочує інвестиції у свою національну валюту, тобто надання їм преференції, як для кваліфікованих іноземних інституціональних інвесторів. Це стосується довжини lock-up, тобто мінімального періоду часу інвестицій та розміру квоти. У КНР існує особливий критерій (QFII) для іноземних інвесторів, відповідно до якого, квота є меншою порівняно для регуляторів з інших країн. Третій пленум XVIII з'їзду ЦК Компартії Китаю у листопаді 2013 р. поставив за мету добитися повної конвертованості юаня.

Так, 31 березня 2014 р. Банк Англії та Народний Банк Китаю підписали угоду про створення у Лондоні розрахункового центру по роботі з юанем з метою посилення співробітництва у сфері проведення міжнародних розрахунків і створення клірингового центру для проведення торговельних угод у юанях. «Офшорний юань» – це юань, який знаходиться в обігу за межами континентального юаня, перш за все, у Гонконгу. У Лондоні сформувався другий такий центр. Експерти надали «офшорному юаню» умовний код CNH (офіційний код юаня CNY).

Хоча китайський юань не входить у трійку світових валют, однак частка його використання вже тотожна частці використання фунта стерлінгів. За прогнозами банку HSBC, у наступні п'ять років половина обсягу транснаціональних торговельних угод у Китаї та ринках інших економічних суб'єктів буде здійснюватися у юанях. КНР буде збільшувати свій статус у світовій грошово-кредитній системі, у тому числі у МВФ та Світовому Банку, збільшуючи свою частку капіталу та право голосу. На сьогодні квота КНР у МВФ становить 3,66%, що набагато нижче, ніж квоти таких країн, як Німеччина та Японія (кожна по 6%). Навіть квоти таких країн, як Франція та Великобританія, за масштабами економіки поступаються Китаю, становлять 5%. На сьогодні існують всі передумови для юаня стати вільно конвертованою і резервною валютою, що дозволить включити її у кошик СДР. Для цього уряд КНР у 2015 р. збирається створити світовий фінансовий центр у Шанхаї на основі Шанхайської фондової біржі [9].

Водночас, інтернаціоналізація використання російського рубля особливо активно розвивається в Євразіє. Отже, РФ доведеться формувати традицію міжнародного використання російської валюти шляхом збільшення її конкурентних переваг. З урахуванням світового досвіду державне регулювання інтернаціоналізації рубля повинно орієнтуватися на зміцнення економічного та валютного потенціалу країни, введення реальної конвертованості рубля та створення світового фінансового центру у Москві. Важливою тенденцією за останні роки стало поступове нарощування обсягів торгівлі рублем за кордоном. Основні обороти припадають на міждилерську систему валютного ринку Electronic Broking Service (EBS) у Лондоні, яка належить брокеру ICAP. На сьогодні EBS є провідною електронною системою валютного трейдингу, через яку здійснюється 45% всіх операцій на світовому ринку Forex. Рубель також котирується у валютній торговельній системі LavaFX Interbank у Нью-Йорку [10].

Кліринг за розрахунками у рублях у цих системах проводиться через Чиказьку товарну біржу (CME), де організована торгівля опціонами та ф'ючерсами. Крім цього російський рубель котирується на деяких біржах країн СНД, зокрема, Казахстанській фондовій біржі, Білоруській валютно-фондовій біржі та Бакинській міжбанківській валютній біржі. Хоча, обсяг угод з рублем на зарубіжних майданчиках ще невеликий, тенденції розвитку міжнародного обігу ринку рубля підтверджує зростаючий попит на російську валюту у світі.

У наступні роки російський рубель зможе зайняти вагоме місце в обслуговуванні експорту та імпорту РФ, особливо взаємної торгівлі несировинними товарами з країнами СНД та іншими країнами. Розрахунки за експортними поставками нафти та газу також можна буде реалізовувати у рублях. Російські експортери об'єктивно зацікавлені у переході на розрахунки у рублях, оскільки вони зекономлять на витратах з конверсії виручки та спрощенні її адміністрування. Російський рубль може стати привабливою на світовому рівні інвестиційною валютою з часткою 1-3% в обігу глобальних валютних та фінансових ринках та отримати невелику (до 1%) частку в сукупних резервах зарубіжних центральних банків [10].

Висновки. Оцінка сучасного стану російської та китайської економік, фінансових систем, транскордонного співробітництва та геополітичних стратегій урядів РФ та КНР показує, що з ряду ключових макроекономічних показників – розміру ВВП, вкладу у світовий експорт, рівня розвитку національного валютного ринку – дані країни мають серйозні підстави претендувати на міжнародний статус своїх валют. Політика інтернаціоналізації національної валюти для них є ключовою державною стратегією, що поетапно та інтенсивно здійснюється протягом останніх років. Розроблена концепція розвитку між-

народних функцій національної валюти відбувається на основі зміцнення економічного, торговельного та валютного потенціалу РФ та КНР.

Список використаної літератури

1. Кузнецова К. О. Основные факторы интернационализации использования доллара и евро как мировых валют / К. О. Кузнецова // Мировая экономика и международные экономические отношения. – 2012. – № 5 (90). – С. 177.
2. Харитоновна А. Ціни на нафту змінюються на фоні новин з Лівії та Китаю. [Електронний ресурс] / А. Харитоновна // Українські Національні Новини. – 16 грудня 2013 р. – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1284635-tsini-na-naftu-zminyuyut-sya-riznoplanovo-na-foni-novin-z-liviyi-ta-kitayu>.
3. Россия и Иран обсуждают бартерную сделку на \$20 млрд. [Электронный ресурс] / «Reuters», 3 апреля 2014 г. – Режим доступа: <http://ru.reuters.com/article/topNews/idRUMSEA3201820140403?sp=true>.
4. Как Китай научился жить без американского доллара. [Электронный ресурс] / «Vestifinsnce», 31 марта 2014 г. – Режим доступа: <http://www.vestifinance.ru/articles/41193>.
5. «Роснефть» получила первые \$20 млрд. предоплаты от китайской CNPC. [Электронный ресурс] / РИА Новости, 1 января 2014 г. – Режим доступа: <http://ria.ru/economy/20140115/989364522.html#ixzz2xxO1uHFfi>.
6. Россия – Иран: нефть на товары. Игра в обход доллара. [Электронный ресурс] / «Vestifinsnce», 3 апреля 2014 г. – Режим доступа: <http://www.vestifinance.ru/articles/41347>.
7. СМИ: Сечин предложил создать мировую газовую биржу / [Электронный ресурс] / Деловая газета «Взгляд», 17 октября 2013 г. – Режим доступа: <http://vz.ru/news/2013/10/17/655321.html>.
8. Костин А. Перевод торговли российскими газом и нефтью в рубли станет защитой от возможного ужесточения санкций. [Электронный ресурс] / А. Костин // RT, 5 апреля 2014 г. – Режим доступа: <http://russian.rt.com/article/26579#ixzz2wE8jSyZA>.
9. Красавина Л. Н. Мировой опыт регулирования интернационализации национальных валют и его значение для России / Л. Н. Красавина // ДЕНЬГИ И КРЕДИТ. – 2012. – № 9. – С. 10-17.
10. Кондратов Д. И. Перспективы становления российского рубля как международной валюты / Д. И. Кондратов // ЕЭИ. – 2013. – № 1 (18). – С. 66-77.

PECULIARITIES OF NATIONAL CURRENCY INTERNATIONALIZATION IN CROSS-BORDER COOPERATION

Lytvyn O. E.

PhD, Associate Professor of International Management & Marketing Department, Ukrainian State University of Finance and International Trade.

Abstract. *The article deals with the influence peculiarities of national currency, particularly Russian ruble and RMB internationalization on cross-border cooperation of the framework of global integration; perspectives of their application as reserve currencies and reinforcement of geopolitical position of Russia and China on the world arena.*

The world swiftly moves to the multipolarity. Under existing conditions of increasing instability of American currency, dollar pricing gives reasons for serious concern in many countries. Despite the «bail-out» mechanism – state assistance to the banks and «bail-in» strategy – banks rescue due to the creditors and depositors, there is a fear of stock collapse. In the Middle East

and CIS countries the producers of oil and petrochemicals are interested in organization of a new oil market, where quotation will be in Euros, rubbles and Renminbi. In October 2013 the government of Russian Federation offered to create a closed joint-stock company – Saint Petersburg international commodity exchange with making contracts using regional currencies.

Building nuclear power plants throughout the world and getting quotas on inter-regional electricity purchase, Russia can create a global ruble system based on the international power and gas interchange. Moscow international finance center establishing may have a positive influence on the ruble image and need for the world. In recent years RNB internationalization is also very urgent due to the constant growing influence of China on the economic development of APR countries and world economy on the whole. Economic success of China puts a logical question about possible RNB transformation into the international currency that will be of great importance for the country's investment, foreign trade contracts, and turnover of global and financial markets.

Key words: internationalization, national currency, Russian ruble, Renminbi, cross-border cooperation.

Referances

1. Kuznetsova K. O. Osnovnie factory internatsionalizatsii ispolzovania dollara i evro kak mirovyh valiut / K. O. Kuznetsova // Mirovaya ekonomika I mezhdunarodnie ekonomicheskie otnosheniya. – 2012. – № 5 (90). – S. 177.
2. Harytonova A. Tsiny na naftu zminiut'sia na foni novyn z Livii ta Kytaiu. [Electronic resource] / A. Harytonova // UNN, 16. 11. 2013. – Rezhym dostupu: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1284635-tsini-na-naftu-zminyuyut-sya-riznoplanovo-na-foni-novin-z-liviyi-ta-kitayu>.
3. Rossiya i Iran obsuzhdaiut barterbuii sdelku na \$20 mlrd. [Electronic resource] / «Reuters», 03. 04. 2014. – Rezhym dostupa: <http://ru.reuters.com/article/topNews/idRUMSEA3201820140403?sp=true>.
4. Kak Kitay nauchilsia zhit bez amerikanskogo dollara. [Electronic resource] / «Vestifinsnce», 31. 03. 2014. – Rezhym dostupa: <http://www.vestifinance.ru/articles/41193>.
5. «Rosneft» poluchila perviye \$20 mlrd. predoplaty ot kitayskoy CNPC. [Electronic resource] / RIA Novosti, 01. 01. 2014. – Rezhym dostupa: <http://ria.ru/economy/20140115/989364522.html#ixzz2xxO1uHFfi>.
6. Rossiya – Iran: neft na tovary. Igra v obhod dollara. [Electronic resource] / «Vestifinsnce», 03. 04. 2014. – Rezhym dostupa: <http://www.vestifinance.ru/articles/41347>.
7. SMI: Sechin predlozhit sozdat mirovuiy gazovuii birzhu / [Electronic resource] / Delovaya gazeta «Vzgliad», 17. 10. 2013. – Rezhym dostupa: <http://vz.ru/news/2013/10/17/655321.html>.
8. Kostin A. Perevod trgovli rossiyskimi gazom i neftiu v rubli stanet zaschitoy ot vozmozhnogo uzhestocheniya sanktsiy. [Electronic resource] / A. Kostin // RT, 05. 04. 2014. – Rezhym dostupa: <http://russian.rt.com/article/26579#ixzz2wE8jSyZA>.
9. Krasavina L. N. Mirovoy opyt regulirovaniya internatsionalizatsii natsionalnyh valiut I ego znachenie dlia Rossii / L. N. Krasavina // Dengi i Kredit. – 2012. – № 9. – S. 10-17.
10. Kondratov D. I. Perspektivy stanovleniya rossiyskogo rublia kak mezhdunarodnoy valiuty / D. I. Kondrtiev // EEI. – 2013. – № 1 (18). – S. 66-77.

ОСОБЕННОСТИ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ВАЛЮТЫ В ТРАНСГРАНИЧНОМ СОТРУДНИЧЕСТВЕ

Литвин Е. Е.

Кандидат экономических наук, доцент кафедры международного менеджмента и маркетинга Украинского государственного университета финансов и международной торговли.

Аннотация. В статье рассмотрены особенности влияния интернационализации национальной валюты, в частности: российского рубля и китайского юаня на трансграничное сотрудничество в контексте глобальной интеграции; перспективы их использования в качестве расчетных и резервных валют и усиление геополитических позиций РФ и КНР на мировой арене.

Мир стремительно движется к многополярности. В условиях усилившейся нестабильности американской валюты, долларовое ценообразование вызывает во многих странах серьезные опасения. Несмотря на механизм «количественного смягчения» – государственной помощи банкам («bail-out»), а также использование стратегии спасения банков за счет кредиторов и вкладчиков («bail-in»), страх фондового обвала остается. Производители нефти и нефтепродуктов в странах Ближнего Востока и СНГ заинтересованы в образовании нового нефтяного рынка, на котором котировки будут осуществляться в евро, рублях и юанях. Правительство РФ в октябре 2013 г. предложило создать ЗАТ Санкт-Петербургскую международную товарно-сырьевую биржу, на которой соглашения заключались бы с использованием региональных валют.

Строя АЭС по всему миру и приобретая квоты на межрегиональные покупки электроэнергии, Россия может создать глобальную систему рубля, основанную на международных потоках электроэнергии и газа. Создание в Москве международного финансового центра положительно сказалось бы на имидже рубля и его востребованности в мире. Интернационализация китайского юаня в последние годы также является весьма актуальной в связи с постоянно растущим влиянием КНР на развитие экономик стран АТР и мировой экономики в целом. Экономические успехи, достигнутые Китаем, закономерно поставили вопрос о возможности превращения юаня в международную валюту, которая играла бы заметную роль в обслуживании внешнеторговых контрактов и инвестиционных связей страны, обороте глобальных и финансовых рынков.

Ключевые слова: интернационализация, национальная валюта, российский рубль, китайский юань, трансграничное сотрудничество.